

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Сумська філія

Кафедра юридичних дисциплін

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з дисципліни «КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

обов'язкових компонент освітньої програми

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність

за темою: «Загальні положення досудового розслідування»

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
ХНУВС
Протокол від 22.07.2022 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 26.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні кафедри юридичних дисциплін (протокол № 1 від
від 21.07.2022)

Рецензенти:

1. Суддя Сумського окружного адміністративного суду, кандидат юридичних наук Глазько С. М.;
2. Завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства ХНУВС, доктор юридичних наук, професор Юхно О. О.

Розробники:

1. Викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ Матус В.В.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

1. Поняття, завдання і значення стадії досудового розслідування.
2. Форми та суб'єкти досудового розслідування.
3. Поняття й характеристика основних положень досудового розслідування.
4. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція від 28 червня 1996 року . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>(дата звернення: 01.09.2022).
2. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення:01.09.2022).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 01.09.2022).
4. Наказ МВС України № 575 від 07.07.2017 року «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні».
5. Наказ Генерального прокурора України № 139 від 06.04.2016 «Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань».
6. Порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19> (дата звернення: 01.09.2022).
7. Наказ МВС України № 480 від 08.06.2017 року «Про затвердження Порядку застосування електронних засобів контролю».
8. Наказ МВС України № 570 від 06.07.2017 року «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України».
9. Наказ МВС України № 1343 від 03.11.2015 року «Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України».
10. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС) монографія. Донецьк: ТОВ «ВПП Промінь», 2012. 640 с.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.: за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х. : Право, 2012. 768 с.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х. : Право, 2012. 664 с.

14. Удалова Л. Д., Щериця С. І. Чинність кримінального процесуального закону : монографія. МОН України. К. : КНТ, 2014. 143 с.

15. Уваров В. Г. Застосування практики Європейського Суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України: монографія; за заг. ред. доктора юрид. наук В. М. Тертишника. Дніпропетровськ . 2012. 268 с.

16. Кримінальний процес в питаннях і відповідях: Загальна і Особлива частини: навч. посіб. /Л.Д. Удалова, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, О.Ю. Хабло та ін. – 4-те вид., доповн. і переробл. Київ: КНТ, 2016. 269 с.

17. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні. Станом на 7 вересня 2018 року. За заг. ред. Лошицького М. В. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2018. 1280 с.

18. Кримінальний процес : підручник / О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін. ; за заг.ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2018. 584 с.

19. Організація роботи підрозділів досудового розслідування: навч. Посібник. Кол. авт. А. Г. Гаркуша та ін. 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ. Ліра ЛТД, 2017. 108 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/438/1/%D0%9E%D0%A0%D0%9F%D0%94%D0%A1%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2021.09.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).

20. Литвинов В.В. Окремі питання здійснення дізнання в кримінальному процесі України «Национальный юридический журнал: теория и практика. National law journal: Theory and practice. Jurnalul juridic national: teorie și practică». № 2-1 (36) 2019. С. 100-104.

21. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.02.2018 р. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18#n7> (дата звернення: 01.09.2022).

22. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: наказ Офісу Генерального Прокурора від 30.06.2020 № 298 URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.09.2022).

23. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: наказ МВС від 20.05.2020 № 405 URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.09.2022).

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Сформувати уявлення про завдання та значення стадії досудового розслідування, з'ясувати форми та суб'єкти досудового розслідування, схарактеризувати основні положення досудового розслідування.

ВСТУП

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами (ст. 124 Конституції України). Проте законність, обґрунтованість і вмотивованість розгляду кримінального провадження в суді та його вирішення потребують великої і кваліфікованої підготовчої роботи. Тому за законом переважна більшість кримінальних проваджень повинна проходити стадію досудового розслідування.

Успішне виконання завдань стадії досудового розслідування залежить не тільки від професійної майстерності працівників органів розслідування та оперативних підрозділів, але й законодавчого врегулювання їх діяльності. В свою чергу швидке і якісно проведене розслідування є дійовим засобом у боротьбі зі злочинністю, втіленням в життя принципу невідворотності покарання за скоєне.

Адже тільки успішне завершення досудового розслідування є передумовою здійснення правосуддя, реалізації судом своїх виняткових повноважень щодо визнання особи винуватою чи невинуватою та можливості призначення їй покарання.

1. Поняття, завдання і значення стадії досудового розслідування.

Досудове розслідування – це перша стадія кримінального процесу яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, в ході якої відповідно до кримінального процесуального закону спеціально уповноважені особи органів досудового розслідування зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставин кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

Юридичною підставою для здійснення досудового розслідування є внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Ознаки стадії досудового розслідування:

- 1) нормативне регулювання кримінальної процесуальної діяльності;
- 2) здійснення діяльності спеціально уповноваженими суб'єктами;
- 3) обмежене коло засобів доказування;
- 4) пізнання має ретроспективний характер (за винятком пізнання причин і умов, які сприяли вчиненню злочинів, що можуть існувати і на момент провадження досудового слідства);

5) встановлення обставин вчинення злочину часто відбувається в умовах протидії з боку заінтересованих учасників досудового розслідування.

Як і кожна стадія кримінального процесу, досудове розслідування має самостійні завдання, що впливають із загальних завдань кримінального судочинства (ст. 2 КПК), і можуть бути класифіковані на відносно самостійні групи, кожна з яких забезпечує:

а) попередню правову оцінку діяння, що має ознаки злочину;

б) захист прав і законних інтересів учасників кримінального процесу та профілактику злочинів під час досудового провадження.

Попередня правова оцінка діяння, що має ознаки злочину, досягається шляхом вирішення завдань:

1) швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень; 2) викриття осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, з формулюванням і врученням письмового повідомлення про підозру; 3) створення передумов для участі підозрюваного (обвинуваченого) в судовому провадженні та належної поведінки його під час кримінального провадження.

До групи завдань досудового розслідування, що забезпечують захист прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства та профілактику злочинів під час досудового розслідування, входять:

1) забезпечення реалізації прав учасників кримінального судочинства і виконання ними обов'язків;

2) забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної злочином, інших майнових стягнень, конфіскації майна;

3) забезпечення безпеки потерпілих, свідків та інших учасників кримінального судочинства, а також їх близьких;

4) виявлення обставин, що сприяли вчиненню злочину, з правом внесення подання для їх усунення.

Здійснення загальнопрофілактичної діяльності під час досудового розслідування полягає у виявленні обставин, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень, з правом внесення подання для їх усунення.

Виконання завдань даної стадії у повному обсязі є підставою для прийняття органом досудового розслідування рішення про передачу справи до наступної — судової стадії, або про завершення провадження через закриття справи (ст. 283 КПК).

Досудове розслідування пов'язане з можливим обмеженням або навіть позбавленням деяких прав особистості при вжитті заходів забезпечення кримінального провадження, проведенні інших процесуальних дій. Тому закон детально регламентує підстави та порядок їх проведення і фіксацію в постановках, протоколах й інших процесуальних документах.

На відміну від судового розгляду кримінальний процесуальний закон не проводить чіткої періодизації досудового розслідування, але умовно можна виділити **чотири етапи**, які повинно пройти кожне кримінальне провадження, перш ніж воно надійде до суду:

1) провадження з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

- 2) виконання процесуальних дій, пов'язаних з повідомленням про підозру;
- 3) збирання, перевірка і оцінка всіх необхідних доказів, які викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки;
- 4) виконання процесуальних дій, пов'язаних з закінченням розслідування, складанням відповідного процесуального документа і відповідним направленням матеріалів.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ

Отже, досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

2. ФОРМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ДІЗНАННЯ ТА ДОСУДОВЕ СЛІДСТВО

Досудове розслідування є основною формою досудової підготовки матеріалів кримінального провадження, яке здійснюється у формі дізнання та досудового слідства.

Дізнання – це одна з форм досудового розслідування, яка представляє собою врегульовану кримінально-процесуальним законодавством діяльність слідчого, співробітників інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, що полягає в провадженні досудового розслідування кримінальних проступків, з метою досягнення завдань кримінального судочинства.

Під час досудового розслідування кримінальних проступків не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою.

Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, передбачені КПК, окрім негласних слідчих (розшукових) дій.

Слідчий зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру, подати на затвердження прокурору один з зазначених процесуальних документів:

- 1) проект рішення про закриття кримінального провадження;
- 2) проект клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 3) обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру;
- 4) клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених КПК.

У разі необхідності прокурор має право самостійно оформити вищезазначені процесуальні документи.

Прокурор зобов'язаний до спливу тридцятиденного терміну після повідомлення особі про підозру здійснити одну з зазначених дій:

- 1) прийняти рішення про закриття кримінального провадження;
- 2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
- 4) подати клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених цим Кодексом.

Встановивши під час досудового розслідування, що підозрюваний беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий не заперечує проти такого розгляду, прокурор має право надіслати до суду обвинувальний акт, в якому зазначає клопотання про його розгляд у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні.

Слідчий, прокурор зобов'язаний роз'яснити підозрюваному, потерпілому зміст встановлених досудовим розслідуванням обставин, а також те, що у разі надання згоди на розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку вони будуть позбавлені права оскаржувати вирок в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини. Крім того, слідчий, прокурор зобов'язаний впевнитися у добровільності згоди підозрюваного та потерпілого на розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні.

До обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні повинні бути додані:

1) письмова заява підозрюваного, складена в присутності захисника, щодо беззаперечного визнання своєї винуватості, згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;

2) письмова заява потерпілого щодо згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;

3) матеріали досудового розслідування, у тому числі документи, які засвідчують беззаперечне визнання підозрюваним своєї винуватості.

Досудове слідство є основною формою досудового розслідування, яка забезпечує максимальні гарантії встановлення істини та забезпечення прав учасників процесу.

Воно провадиться у всіх кримінальних провадженнях, за винятком проваджень щодо кримінальних проступків.

Таким чином, законодавець віддає перевагу в розслідуванні органам досудового слідства - слідчим, розслідування для яких - це основна форма діяльності.

Досудове слідство провадиться, слідчими органів внутрішніх справ, слідчими органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, слідчими органів безпеки. Згідно перехідних положень КПК до дня введення в дію положень частини першої (в частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402 – 421, 423 – 435 (злочини проти встановленого порядку несення військової служби) Кримінального кодексу України, частини четвертої статті 216 КПК (слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України "Про державну службу", особами, посади яких віднесено до 1–3 категорій посад, судьями та працівниками правоохоронних органів), повноваження щодо досудового розслідування передбачених ними кримінальних правопорушень здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначених КПК.

Після введення в дію положень частини першої (в частині положень щодо повноважень здійснення досудового розслідування злочинів, передбачених статтями 402 – 421, 423 – 435 Кримінального кодексу України), четвертої статті 216 КПК матеріали кримінальних проваджень, досудове розслідування яких здійснюється органами прокуратури, передаються слідчими органів прокуратури відповідним органам досудового розслідування з урахуванням підслідності, визначеної КПК.

Серед суб'єктів права на розслідування кримінальних правопорушень слід назвати також начальника слідчого відділу, який має право брати участь у провадженні досудового слідства та особисто провадити досудове слідство, користуючись при цьому повноваженнями слідчого (ст. 39 КПК), і прокурора, який має право брати участь у провадженні дізнання і досудового слідства і в необхідних випадках особисто провадити окремі слідчі дії або брати в них участь.

Ніякі інші особи, в тому числі співробітники приватних розшукових бюро, детективних служб, правом розслідування кримінальних правопорушень не наділені.

Висновки з другого питання:

Отже досудове слідство здійснюється у двох формах: 1) дізнання; 2) власне досудове слідство. Фактичні дані, одержані під час досудового розслідування в обох формах мають однакову доказову силу при прийнятті процесуальних рішень в суді.

3. Поняття й характеристика основних положень досудового розслідування

Загальні положення досудового розслідування викладені в гл. 19 КПК України. Їх можна охарактеризувати як визначені законом на основі принципів кримінального процесу основні положення, правила, які відображають характерні риси та особливості досудового розслідування.

До таких положень можна віднести:

1. своєчасний початок досудового розслідування;
2. дотримання правил про підслідність;
3. визначення місця проведення досудового розслідування;
4. об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування;
5. строки досудового розслідування;
6. використання групового методу розслідування;
7. розгляд клопотань під час досудового розслідування;
8. виконання співробітниками оперативного підрозділу письмових доручень про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування;
9. недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування;
10. складання процесуальних документів під час досудового провадження;
11. використання науково-технічних засобів під час досудового провадження;
12. взаємодія слідчого з оперативними підрозділами;
13. здійснення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю за законністю в діяльності досудового слідства.

1. Своєчасний початок досудового розслідування

Слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести

відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування, а дізнавач - керівником органу дізнання, а в разі відсутності підрозділу дізнання - керівником органу досудового розслідування.

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджено Наказом Офісу Генерального Прокурора від 30.06.2020 № 298.

Здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення огляду.

Для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути:

- 1) відібрано пояснення;
- 2) проведено медичне освідчування;

3) отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;

4) вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості.

Слідчий, дізнавач, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

До Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про:

- 1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;
- 3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;

5) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

6) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та розпочав розслідування;

7) інші обставини, передбачені положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань.

У Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження.

Слідчий, дізнавач невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші вище зазначені відомості.

Якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені прокурором, він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

Строки внесення відомостей до Єдиного реєстру

Унесення відомостей до Реєстру здійснюється з дотриманням строків, визначених КПК України та цим Положенням, а саме про:

- заяву, повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення – у термін, визначений частиною першою статті 214 КПК України;

- призначення слідчого, процесуального керівника, прийняття до провадження – невідкладно;

- юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, – невідкладно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, 160, 209, 260, 262, 306, 369, 369-2, 436, 437, 438, 442, 444, 447, частинами першою, другою статті 368-3, частинами першою, другою статті 368-4 Кримінального кодексу України (далі – КК України), або від імені такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 258–258-5 КК України;

- дату складання повідомлення про підозру, дату і час вручення повідомлення про підозру, зміну раніше повідомленої підозри – невідкладно;

- передачу матеріалів та відомостей (частина п'ята статті 36, частина сьома статті 214, стаття 216, частина четверта статті 218 КПК України), зупинення та відновлення досудового розслідування (частина четверта статті 280, частина друга статті 281, частина третя статті 282 КПК України), об'єднання, виділення матеріалів досудового розслідування (стаття 217 КПК України), закінчення досудового розслідування (частина третя статті 283 КПК України) – протягом 24 годин з моменту прийняття процесуальних рішень;

- продовження строків розслідування (статті 219, 294, 296 КПК України) – протягом 24 годин з моменту задоволення прокурором клопотання з цих питань;
- оголошення розшуку (стаття 281 КПК України) – протягом 24 годин з моменту винесення прокурором або слідчим відповідної постанови;
- вжиті заходи забезпечення кримінального провадження (стаття 131 КПК України), відкриття матеріалів досудового розслідування іншій стороні (стаття 290 КПК України) – протягом 24 годин з моменту вчинення процесуальної дії;
- повернення судом кримінального провадження, обвинувального акта, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, клопотання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру у порядку частини третьої статті 314, частини четвертої статті 288, частини другої статті 407 КПК України – упродовж 24 годин з моменту надходження із суду матеріалів до прокурора;
- інші відомості, передбачені первинними обліковими документами, – упродовж 24 годин з моменту прийняття процесуального рішення.

2. Дотримання правил про підслідність.

Кожен орган досудового розслідування повинен знати, які саме матеріали досудового розслідування він має право розслідувати, щоб не вийти за межі своєї компетенції. Для цього існують правила про підслідність кримінального провадження.

Правила про підслідність

Підслідність кримінальних проваджень - це сукупність встановлених законом юридичних ознак кримінального провадження, відповідно до яких вона належить до відання певного органу досудового розслідування. Розрізняють наступні види підслідності:

- **предметна** (родова) підслідність визначається категорією (предметом, родом) кримінального правопорушення. Вона залежить від ступеня і характеру суспільної небезпеки кримінального правопорушення, а також від особливостей його об'єкта (сфери суспільних відносин). Предметна ознака підслідності виражена в кваліфікації кримінального правопорушення за статтями Особливої частини КК України. Відповідно в законі для кожного органу досудового слідства визначені переліки кримінальних правопорушень, віднесених до їх компетенції;

- **персональна або спеціальна** - обумовлюється особливостями суб'єкта кримінального правопорушення, тобто пов'язана з особистістю підозрюваної особи, її посадовим чи службовим становищем, особливим правовим статусом в державі;

- **за зв'язком кримінальних проваджень** - застосовується тоді, коли розслідування одного кримінального правопорушення пов'язане з розслідуванням іншого (наприклад: якщо під час розслідування кримінального правопорушення будуть встановлені злочини, передбачені ст.ст.209-1, 384, 385, 386, 387, 388, 396 КК України (завідомо неправдиве показання, розголошення даних досудового слідства та ін.), досудове розслідування провадиться тим

органом, до підслідності якого відноситься кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким почато досудове розслідування;

- **територіальна підслідність** - досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення.

Якщо слідчому із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він проводить розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність.

Якщо місце вчинення кримінального правопорушення невідоме або його вчинено за межами України, місце проведення досудового розслідування визначає відповідний прокурор з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування.

1. У випадках необхідності в одному провадженні можуть бути об'єднані матеріали досудових розслідувань щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень, а також матеріали досудових розслідувань, у яких не встановлено підозрюваних, проте є достатні підстави вважати, що кримінальні правопорушення, щодо яких здійснюються ці розслідування, вчинені однією особою (особами).

2. Не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину.

3. У випадках необхідності матеріали досудового розслідування щодо одного або кількох кримінальних правопорушень можуть бути виділені в окреме провадження, якщо одна особа підозрюється у вчиненні кількох кримінальних правопорушень або дві чи більше особи підозрюються у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень.

4. Матеріали досудового розслідування не можуть бути виділені в окреме провадження, якщо це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

5. Рішення про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування приймається прокурором.

6. Рішення про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування не може бути оскаржене.

Підстави для об'єднання кримінальних проваджень не зумовлюють їх розширювального тлумачення, у зв'язку з чим відомі практиці випадки об'єднання матеріалів досудового розслідування про різноманітні злочини з мотивів практичної доцільності з урахуванням обставин, прямо не вказаних у законі, слід вважати такими, що не відповідають вимогам закону і не виключають визнання доказів, отриманих після об'єднання кримінальних проваджень, недопустимими.

При об'єднанні кримінальних проваджень строк провадження по них визначається по тому провадженню, яке має найбільш тривалий строк

досудового розслідування, що обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру. При цьому строк провадження по інших кримінальних провадженнях поглинається найбільш довгим строком і додатково не враховується. Однак положення вищевказаного правила не стосуються порядку обчислення строків тримання під вартою.

Якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення відносяться не до всіх із них, прокурор вправі виділити досудове розслідування і зупинити його стосовно окремих підозрюваних (ч.3 ст.280 КПК).

Виділення кримінальних проваджень проводиться на підставі мотивованої постанови, в якій крім підстав виділення матеріалів, зазначаються які саме матеріали підлягають виділенню. Копія цієї постанови приєднується до кримінального провадження, з якого виділені дані матеріали.

В кримінальному провадженні, виділеному в окреме провадження, повинні міститись оригінали чи засвідчені прокурором, слідчим копії процесуальних документів, що мають значення для даного кримінального провадження. Якщо залучені до виділеного провадження документи належним чином засвідчені і мають відношення до діянь, що інкримінуються підозрюваному у даному кримінальному провадженні, проведення одних і тих же слідчих дій не потрібно.

3. Визначення місця проведення досудового розслідування

1. Досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення.

2. Якщо слідчому із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він проводить розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність.

3. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення невідоме або його вчинено за межами України, місце проведення досудового розслідування визначає відповідний прокурор з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

4. На початку розслідування слідчий перевіряє наявність вже розпочатих досудових розслідувань щодо того ж кримінального правопорушення.

У разі якщо буде встановлено, що іншим слідчим органу досудового розслідування або слідчим іншого органу досудового розслідування розпочато кримінальне провадження щодо того ж кримінального правопорушення, слідчий передає слідчому, який здійснює досудове розслідування, наявні у нього матеріали та відомості, повідомляє про це прокурора, потерпілого або заявника та вносить відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

5. Спори про підслідність вирішує керівник органу прокуратури вищого рівня.

Спiр про пiдслiднiсть у кримiнальному провадженнi, яке може належати до пiдслiдностi Нацiонального антикорупцiйного бюро України, вирiшує Генеральний прокурор або його заступник.

6. Слiдчий, прокурор має право провадити слiдчi (розшуковi) дiї та негласнi слiдчi (розшуковi) дiї на територiї, яка знаходиться пiд юрисдикцiєю iншого органу досудового розслiдування, або своєю постановою доручити їх проведення такому органу досудового розслiдування, який зобов'язаний її виконати.

4. Об'єднання i видiлення матерiалiв досудового розслiдування.

Це питання тiсно пов'язане з пiдслiднiстю, i вимагає вирiшення при об'єднаннi матерiалiв в одне провадження та при видiленнi матерiалiв в окреме провадження. При цьому треба визначити, хто буде розслiдувати об'єднанi та видiленi матерiали.

Пiдстави та порядок об'єднання i видiлення матерiалiв досудового розслiдування з метою всебiчного, повного й неупередженого дослiдження обставин вчинення кримiнальних правопорушень визначенi ст. 217 КПК.

В одне провадження об'єднуються матерiали досудового розслiдування:

1. про вчинення злочину (злочинiв) кiлькама особами — спiвучасниками — для всебiчного та повного з'ясування ролi кожного з них у скоєнi злочинних дiй (об'єднуються за об'єктом);

2. про вчинення кiлькох злочинiв однiєю особою (об'єднання за суб'єктом);

3. досудовi розслiдування, у яких не встановлено пiдозрюваних, проте є достатнi пiдстави вважати, що кримiнальнi правопорушення, щодо яких здiйснюються цi розслiдування, вчиненi однiєю особою (особами).

Не можуть бути об'єднанi в одне провадження матерiали досудового розслiдування щодо кримiнального проступку та злочину.

Видiлення матерiалiв в ***окреме провадження*** вiдбувається в таких випадках:

1) якщо одна особа пiдозрюється у вчиненнi кiлькох кримiнальних правопорушень

2) якщо двi чи бiльше особи пiдозрюються у вчиненнi одного чи бiльше кримiнальних правопорушень.

Досудове розслiдування не може бути видiлене в окреме провадження, якщо це може негативно вплинути на повноту досудового розслiдування та судового розгляду.

Рiшення про об'єднання чи видiлення матерiалiв досудового розслiдування приймається прокурором i не може бути оскаржене.

Днем початку досудового розслiдування у провадженнi, видiленому в окреме провадження, є день, коли було розпочато розслiдування, з якого видiлено окремi матерiали, а у провадженнi, в якому об'єднанi матерiали кiлькох досудових розслiдувань, - день початку розслiдування того провадження, яке розпочалося ранiше.

5. Дотримання строків розслідування.

Досудове розслідування повинно бути проведено у встановлені законом строки і своєчасно завершено. Виконання цієї вимоги є умовою: а) для успішного розкриття кримінального правопорушення, закріплення і використання доказів; б) створення необхідних передумов для розгляду кримінального провадження в суді; в) належного забезпечення обвинуваченому, потерпілому та іншим учасникам кримінального судочинства права на участь в судовому розгляді.

Досудове розслідування повинно бути закінчено:

1) протягом одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

2) протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину.

В цей строк включається час з моменту повідомлення особі про підозру, тобто появи в кримінальному провадженні процесуальної фігури підозрюваного до:

- направлення кримінального провадження прокурором з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру;

- закриття кримінального провадження;

- зупинення кримінального провадження в справі (тобто, в строк досудового розслідування не включається час, на протязі якого досудове розслідування було зупинено з підстав, передбачених у ст. 280 КПК, оскільки зупинення досудового розслідування одночасно означає і зупинення перебігу строку досудового розслідування до моменту відновлення кримінального провадження).

Строк досудового розслідування може бути продовжений в порядку, передбаченому параграфом 4 Глави 24 КПК. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:

1) двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

2) шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості;

3) дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину (ст.219 КПК).

Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до дня її скасування слідчим суддею або винесення постанови про відновлення кримінального провадження не включається у строки, передбачені ст.219 КПК.

При можливості завершити розслідування в більш короткий строк слідчий повинен використати таку можливість. В необхідних випадках строк досудового слідства може продовжуватися вказаними в законі прокурорами.

Якщо внаслідок складності провадження неможливо закінчити досудове розслідування кримінального проступку (дізнання) у строк, зазначений у пункті 1 частини першої статті 219 КПК, він може бути продовжений районним (міським) або іншим прирівняним до нього прокурором.

Якщо досудове розслідування злочину (досудове слідство) неможливо закінчити у строк, зазначений у пункті 2 частини першої статті 219 КПК, він може бути продовжений в межах, встановлених частиною другою статті 219 КПК:

1) до трьох місяців – районним (міським) або іншим прирівняним до нього прокурором;

2) до шести місяців – прокурором Автономної Республіки Крим, прокурором області, міст Києва і Севастополя чи прирівняним до них прокурором або їх заступниками;

3) до дванадцяти місяців – Генеральним прокурором України чи його заступниками.

Строк досудового розслідування злочину може бути продовжений до трьох місяців, якщо його неможливо закінчити внаслідок складності провадження, до шести місяців – внаслідок особливої складності провадження, до дванадцяти місяців – внаслідок виняткової складності провадження. (Ст. 294 КПК).

Продовження строку досудового розслідування кримінального правопорушення здійснюється за **клопотанням** слідчого або прокурора, що здійснює нагляд за додержанням законів при проведенні цього досудового розслідування.

У клопотанні про продовження строку досудового розслідування зазначаються:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові підозрюваного;
- 2) найменування (номер) кримінального провадження;
- 3) суть повідомленої підозри і правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, у вчиненні якого підозрюється особа;
- 4) посилання на докази, якими обґрунтовується підозра;
- 5) процесуальні дії, проведення або завершення яких потребує додаткового часу;
- 6) значення результатів цих процесуальних дій для судового розгляду;
- 7) строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій;
- 8) обставини, що перешкоджали здійснити ці процесуальні дії раніше.

Копія клопотання вручається слідчим або прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів при проведенні цього досудового розслідування, підозрюваному та його захиснику не пізніше ніж за п'ять днів до дня подання клопотання прокурору, що уповноважений на розгляд питання про продовження строку досудового розслідування.

Підозрюваний, його захисник мають право до подання клопотання про продовження строку досудового розслідування подати слідчому або прокурору, який ініціює це питання, письмові заперечення, які обов'язково долучаються до клопотання і разом з ним подаються прокурору, уповноваженому на його розгляд.

Прокурор, що уповноважений розглядати питання продовження строку досудового розслідування, зобов'язаний розглянути клопотання не пізніше трьох

днів з дня його отримання, але в будь-якому разі до спливу строку досудового розслідування.

Рішення прокурора про продовження строку досудового розслідування або про відмову у такому продовженні приймається у формі постанови.

При обчисленні строків досудового розслідування слід керуватися правилами ст.115 КПК, відповідно до якої строк досудового розслідування, оскільки він обчислюється місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця. Якщо закінчення строку припадає на неробочий день, то останнім днем строку вважається наступний за ним робочий день, якщо ж припадає на той місяць, який не має відповідного числа, то строк закінчується в останній день цього місяця.

Розгляд клопотань під час досудового розслідування.

Клопотання сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника про виконання будь-яких процесуальних дій слідчий, прокурор зобов'язані розглянути в строк не більше трьох днів з моменту подання і задовольнити їх за наявності відповідних підстав (ст.220 КПК).

Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання виноситься мотивована постанова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання.

Суд, прокурор, слідчий зобов'язані роз'яснити особам, що беруть участь у кримінальному провадженні, їх права і забезпечити можливість здійснення цих прав. Тобто, особа, яка провадить досудове розслідування, зобов'язана роз'яснити процесуальні права особам, які набули процесуального статусу потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, їх представникам, підозрюваним, обвинуваченим, як відразу після ознайомлення з таким рішенням, так і при провадженні конкретних процесуальних чи слідчих дій.

Слідчий, прокурор, який провадить розслідування, зобов'язані розглянути в строк не більше 3 діб і задовольнити кожне клопотання учасника процесу про виконання будь-яких слідчих дій, якщо обставини, про встановлення яких вони

просять, мають значення для справи або якщо необґрунтовано обмежуються їх права.

Клопотання можуть бути заявлені на будь-якому етапі провадження досудового розслідування, в тому числі при провадженні слідчих дій, ознайомлення потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача чи їх представників, обвинуваченого і його захисника з матеріалами кримінального провадження після закінчення досудового розслідування.

Письмові клопотання приєднуються до кримінального провадження, усні заносяться в протокол слідчої чи іншої процесуальної дії.

Слідчий не вправі залишити заявлене клопотання без належного реагування. Якщо обставини, про встановлення яких подане клопотання, мають значення для даного кримінального провадження і підлягають доказуванню та виявленню, клопотання повинно бути задоволено. У випадку повної або часткової відмови в задоволенні клопотання прокурор або слідчий зобов'язаний винести мотивовану постанову.

Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка його заявила. Постанова слідчого, про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання може бути оскаржена прокурору або до суду.

Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення.

Слідчий, прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони захисту, потерпілого надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню. Відмова у наданні для ознайомлення загальнодоступного документа, оригінал якого знаходиться в матеріалах досудового розслідування, не допускається.

Під час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування особа, що його здійснює, має право робити необхідні виписки та копії.

Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування.

Згідно зі ст. 222 КПК дані досудового розслідування за загальним правилом не можуть бути розголошені.

Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.

У необхідних випадках слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з прийняттям в ньому участі, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом

Така заборона зумовлена тим, що передчасне розголошення даних розслідування може перешкодити встановленню істини в справі, зокрема призвести до знищення доказів співучасниками кримінального правопорушення або іншими зацікавленими в результатах кримінального провадження особами, створить умови для ухилення осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення тощо. Крім того, передчасне і неконтрольоване розголошення даних досудового розслідування може завдати шкоди не тільки повному і об'єктивному дослідженню обставин кримінального провадження, але й законним інтересам потерпілого, свідка, інших учасників кримінального судочинства.

Тому для того, щоб не допустити небажану втрату відомостей про обставини досудового розслідування у кримінальному провадженні прокурор, слідчий у необхідних випадках попереджають будь-кого з учасників судочинства (свідків, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, захисника, експерта, спеціаліста, перекладача, понятих та інших осіб), незалежно від джерела чи способу отримання ними даних досудового розслідування і ступеня поінформованості, про обов'язок не розголошувати без їх дозволу даних досудового розслідування, які їм стали відомі. Винні в цьому несуть кримінальну відповідальність за ст. 387 КК України.

Попередження про недопустимість розголошення і дозвіл на розголошення (якщо такий був) доцільно фіксувати в протоколі певної дії, результати якої слідчий забороняє розголошувати, або в окремому протоколі, або в іншому документі (наприклад, підписці). Це дисциплінуватиме учасників процесу та інших осіб і в майбутньому дасть змогу обґрунтовано вирішити питання про їх кримінальну відповідальність.

Дані досудового розслідування можуть бути оголошені лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсягу, в якому вони визнають це можливим, якщо розголошення не протирічить інтересам досудового розслідування і не пов'язано з порушенням прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства.

Розголошення даних про приватне життя учасників кримінального судочинства без їх згоди не допускається. Згода учасника кримінального судочинства на розголошення даних про його приватне життя повинна бути виражена в письмовій формі і міститися в матеріалах кримінального провадження.

6. Використання групового методу кримінального провадження.

Досудове розслідування особливо складних, великих за обсягом, багатоепізодних кримінальних проваджень може доручатися групі слідчих, кількість яких залежить від обсягу роботи (ст.38 КПК). Про це повинно бути зазначено в окремій постанові, якщо стає очевидним, що розслідувати провадження одному слідчому не під силу.

Створити групу слідчих мають право керівник органу досудового розслідування або прокурор (ст.ст.36, 39 КПК). Один із слідчих визначається старшим слідчої групи, який керує діями інших слідчих.

Постанова про створення слідчої групи оголошується учасникам досудового розслідування з роз'ясненням їм права на відвід будь-кого з членів групи.

До роботи слідчої групи можуть бути залучені посадові особи органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність (оперативні працівники).

Також, відповідно до ст. 571 КПК для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав, можуть створюватися спільні слідчі групи.

Генеральна прокуратура України розглядає і вирішує питання про створення спільних слідчих груп за запитом слідчого органу досудового

розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав.

Члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один з її членів.

Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться.

7. Виконання співробітниками оперативного підрозділу письмових доручень про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування.

Письмове доручення — це, як правило, письмове звернення слідчого, в провадженні якого знаходиться кримінальне провадження до оперативних підрозділів органів Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України здійснити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії. Під час виконання доручень слідчого, дізнавача, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.

Не допускається надання слідчим неконкретизованих доручень оперативному підрозділу та без встановленого строку їх виконання.

Термін виконання доручень слідчих не повинен перевищувати встановленого у них строку. У разі неможливості своєчасного виконання доручення продовження строку його виконання письмово погоджується начальником оперативного підрозділу з начальником слідчого підрозділу. Матеріали виконаного письмового доручення направляються слідчому, який його дав або направляється відповідь з поясненням, з яких причин не можливо виконати доручення. В протоколах слідчих дій орган, який виконував доручення, посилається на письмове доручення адресата, який надіслав його.

Доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом.

Закон не обмежує коло слідчих (розшукових) дій, які можуть проводитися за письмовим дорученням слідчого.

Письмове доручення оформлюються, як правило, у вигляді офіційного листа на ім'я прокурора, начальника слідчого підрозділу чи начальника оперативних підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що

здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України.

У тексті письмового доручення вказується коротко фабула провадження, особливо ті обставини, які спонукали звернутися з письмовим дорученням. Перераховуються питання, які треба вирішити і куди направити виконані матеріали, в т.ч. речові докази. Якщо провадження знаходиться на контролі в прокуратурі, або закінчується строк, чи підозрюваний перебуває під вартою, то про це вказується в дорученні, щоб виконавці врахували ці обставини і виконали прохання слідчого в стислий термін.

До письмового доручення слідчий повинен додати необхідні матеріали (ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, інші рішення, виписки з протоколів допитів тощо), тобто ті, які можуть бути використані відповідними оперативними підрозділами, яким доведеться виконати це доручення.

Контроль за виконанням співробітниками оперативних підрозділів доручень слідчих покладається на начальника територіального органу внутрішніх справ, який зобов'язаний:

- визначати конкретних осіб з числа співробітників оперативних підрозділів, на яких покладати обов'язки з виконання доручень слідчих;
- визначати шляхом видання наказу конкретних осіб з числа співробітників оперативних підрозділів, на яких покладати обов'язки щодо ведення обліку доручень слідчих для їх своєчасного виконання.

Матеріали про виконання доручень слідчих направляються до слідчого підрозділу разом із супровідним листом за підписом начальника територіального органу внутрішніх справ, який реєструється в канцелярії органу внутрішніх справ.

Якщо виникає необхідність провадження слідчих дій за межами України, то доручення слідчий може направити тільки в тому випадку, якщо укладено договір про правову допомогу між Україною та державою, в якій необхідно провести слідчі дії (ст. 543 КПК). За відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності (ст. 544 КПК).

8. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування

У відповідності зі ст. 222 КПК України, відомості досудового розслідування можна оголосити лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим. До таких відомостей належать всі отримані під час розслідування дані: показання допитаних осіб, результати проведення слідчих (розшукових) дій.

Існування заборони щодо недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування обумовлено тим, що це може скомпрометувати відповідну людину, негативно вплинути на розкриття злочину і викриття винних

осіб. Необхідно враховувати, і те що можуть бути зацікавлені особи і, навіть, злочинні групи, які мають намір перешкодити об'єктивному розслідуванню та надати активної протидії органам досудового розслідування у встановленні істини у кримінальному провадженні шляхом знищення документів, речових доказів, приховування вкраденого. Вони можуть застосовувати погрози і фізичне насильство до осіб, які мають бути свідками чи потерпілими, створювати умови для ухилення осіб, причетних до вчинення злочину, від розслідування тощо. У зв'язку з цим слідчий попереджає свідків, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, захисника, експерта, спеціаліста, перекладача, понятих, а також інших осіб, які присутні при провадженні слідчих дій, про обов'язок не розголошувати без його дозволу відомостей досудового розслідування. Винні в розголошенні відомостей досудового розслідування несуть кримінальну відповідальність за ст. 387 КК України.

Закон не встановлює форму попередження про нерозголошення відомостей досудового розслідування. Але доцільно попередження про недопустимість розголошення фіксувати в протоколі відповідної процесуальної дії або в окремому протоколі чи іншому документі. Це дисциплінує учасників процесу та інших осіб і в майбутньому дозволить обґрунтовано вирішити питання про їх кримінальну відповідальність (ст. 387 КПК).

9.Складання процесуальних документів під час провадження досудового розслідування.

Кримінальний процесуальний закон встановлює чітко визначений порядок розслідування злочинів, розгляду справ в судах та складання процесуальних актів, визначає певну процесуальну форму. Ці документи повинні фіксувати приводи і підстави, місце, час і порядок проведення процесуальних дій, їх результати, засвідчувати всебічність, повноту та неупередженість дослідження обставин кримінального провадження, законність і обґрунтованість прийняття органом розслідування процесуальних рішень, забезпечення прав учасників процесуальної дії.

Процесуальні дії під час досудового розслідування відповідно до ст. 103 КПК можуть фіксуватися у таких формах:

- 1) протокол;
- 2) носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії;

Закон визначає загальну форму та зміст постанови слідчого й прокурора (ст. 110 КПК), протоколу процесуальної дії (ст. 104 КПК), повідомлення (112 КПК), реєстру матеріалів досудового розслідування (109 КПК), клопотання (ст.ст.220 КПК).

Рішення слідчого, прокурора приймається у формі **постанови** (ст. 110 КПК). Постанова виноситься у випадках, передбачених кримінально-процесуальним кодексом, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне.

Постанова слідчого, прокурора складається з:

- 1) вступної частини, яка повинна містити відомості про:
 - місце і час прийняття постанови;

— прізвище, ім'я, по батькові, посаду особи, яка прийняла постанову;

2) мотивувальної частини, яка повинна містити відомості про:

— зміст обставин, які є підставами для прийняття постанови;

— мотиви прийняття постанови, їх обґрунтування та посилення на положення КПК України;

3) резолютивної частини, яка повинна містити відомості про:

— зміст прийнятого процесуального рішення;

— місце та час (строки) його виконання;

— особу, якій належить виконати постанову;

— можливість та порядок оскарження постанови.

Постанова слідчого, прокурора виготовляється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла відповідне процесуальне рішення (ч.6 ст.110 КПК України).

Постанова слідчого, прокурора, прийнята в межах компетенції згідно із законом, є обов'язковою для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується.

У випадках, передбачених КПК, хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у **протоколі** (ст. 104 КПК).

Протокол складається з:

1) вступної частини, яка повинна містити відомості про:

— місце, час проведення та назву процесуальної дії;

— особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада);

— всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання);

— інформацію про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання;

2) описової частини, яка повинна містити відомості про:

— послідовність дій;

— отримані в результаті процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи;

3) заключної частини, яка повинна містити відомості про:

— вилучені речі і документи та спосіб їх ідентифікації;

— спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу;

— зауваження і доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії.

Перед підписанням протоколу учасникам процесуальної дії надається можливість ознайомитися із текстом протоколу.

Зауваження і доповнення зазначаються у протоколі перед підписами. Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні процесуальної дії. Якщо особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто

підписати протокол, то ознайомлення такої особи з протоколом здійснюється у присутності її захисника (законного представника), який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою.

Якщо особа, яка брала участь у проведенні процесуальної дії, відмовилася підписати протокол, про це зазначається в протоколі. Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності – підписами понятих.

У випадку фіксування процесуальної дії під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі.

Якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього.

Особою, яка проводила процесуальну дію, до протоколу можуть долучатися **додатки** (ст. 105 КПК).

Додатками до протоколу можуть бути:

- 1) спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів;
- 2) письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії;
- 3) стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії;
- 4) фото таблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу.

3. Додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.

Повідомлення у кримінальному провадженні є процесуальною дією, за допомогою якої слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії або про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію (112 КПК).

У повідомленні повинно бути зазначено:

- 1) прізвище та посада слідчого, прокурора, слідчого судді, найменування суду, який здійснює повідомлення;
- 2) адреса установи, яка здійснює повідомлення, номер телефону чи інших засобів зв'язку;
- 3) ім'я (найменування) особи, яка повідомляється, та її адреса;
- 4) найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється повідомлення;
- 5) процесуальний статус, в якому перебуває особа, що повідомляється;
- 6) дата, час та місце проведення процесуальної дії, про яку повідомляється особа;

7) інформація про процесуальну дію (дії), яка буде проведена, або про здійснену процесуальну дію чи прийняте процесуальне рішення, про які повідомляється особа;

8) вказівка щодо необов'язковості участі в процесуальній дії та її проведення без участі особи, яка повідомляється, в разі її неприбуття;

9) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснив виклик.

Особливої уваги законодавець надає формі та змісту **обвинувального акту** (ст. 291КПК).

Обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування.

Обвинувальний акт складається слідчим, після чого затверджується прокурором. Обвинувальний акт може бути складений прокурором, зокрема якщо він не погодиться з обвинувальним актом, що був складений слідчим.

Обвинувальний акт має містити такі відомості:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) анкетні відомості кожного обвинуваченого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

3) анкетні відомості кожного потерпілого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

4) прізвище, ім'я, по батькові та займана посада слідчого, прокурора;

5) виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, правову кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення;

6) обставини, які обтяжують чи пом'якшують покарання;

7) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;

8) розмір витрат на залучення експерта (у разі проведення експертизи під час досудового розслідування);

9) дату та місце його складення та затвердження.

Обвинувальний акт підписується слідчим та прокурором, який його затвердив, або лише прокурором, якщо він склав його самостійно.

До обвинувального акта додається:

1) реєстр матеріалів досудового розслідування;

2) цивільний позов, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування;

3) розписка підозрюваного про отримання копії обвинувального акта, копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування, і реєстру матеріалів досудового розслідування;

4) розписка або інший документ, що підтверджує отримання цивільним відповідачем копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування не до підозрюваного.

Реєстр матеріалів досудового розслідування складається слідчим або

прокурором і надсилається до суду разом з обвинувальним актом .

Реєстр матеріалів досудового розслідування повинен містити (ст.109 КПК України):

1) номер та найменування процесуальної дії, проведеної під час досудового розслідування, а також час її проведення;

2) реквізити процесуальних рішень, прийнятих під час досудового розслідування;

3) вид заходу забезпечення кримінального провадження, дату і строк його застосування.

Значення складання процесуальних документів у стадії досудового розслідування обумовлене тим, що ознайомлені з процесуальними документами як під час досудового розслідування (ст.221 КПК) так і після його закінчення (ст.290 КПК), учасники процесу роблять висновки про всебічність, повноту і об'єктивність розслідування, ступінь забезпеченості їх прав.

Якщо долучений до матеріалів кримінального провадження або наданий суду особою, яка бере участь у кримінальному провадженні, для ознайомлення документ (протоколи слідчих (розшукових) дій та інші долучені до матеріалів кримінального провадження документи) викликає сумнів у його достовірності, учасники судового провадження мають право просити суд виключити його з числа доказів і вирішувати справу на підставі інших доказів або призначити відповідну експертизу цього документа (ст.358 КПК).

10. Застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження

Рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів під час досудового розслідування, в тому числі під час розгляду питань слідчим суддею, приймає особа, яка проводить відповідну процесуальну дію. За клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов'язковим (ст.107 КПК).

Про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії заздалегідь повідомляються особи, які беруть участь у процесуальній дії.

У випадку фіксування процесуальної дії під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі.

Якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього.

У матеріалах кримінального провадження зберігаються оригінальні примірники технічних носіїв інформації зафіксованої процесуальної дії, резервні копії яких зберігаються окремо.

11.Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами.

Необхідність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами при розслідуванні злочинів обумовлена тим, що вони мають спільні завдання боротьби зі злочинністю, але є самостійними, не підпорядкованими один одному органами, мають різні засоби та методи боротьби зі злочинністю, поєднання яких

повинно забезпечити успіх в провадженні, розкритті та розслідуванні злочинів, притягненні до відповідальності осіб, які вчинили злочин, відшкодуванні спричиненої ними шкоди, у спільному розшуку осіб у випадку ухилення їх від слідства.

Слідчий, здійснюючи свої повноваження є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого. Правовою основою взаємодії слідчого з оперативними підрозділами є ст. 38-40 КПК, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Наказ МВС України № 575 від 07.07.2017 року «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» та інші відомчі нормативні акти, прийняті на основі діючого законодавства Прокуратурою, МВС, СБ та податковою міліцією. Вони визначають форми взаємодії оперативних підрозділів та досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та до закінчення розслідування.

Форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами можуть бути як процесуальними, так і не процесуальними.

До основних процесуальних форм взаємодії можна віднести:

1. Здійснення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальному провадженні за дорученням слідчого чи прокурора. Вони є обов'язковими для оперативних підрозділів і повинні бути письмово оформлені.

Під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені Кримінальним процесуальним кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

Проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції).

2. Сприяння оперативних підрозділів слідчому під час проведення окремих слідчих та розшукових дій. Це, частіше всього, стосується таких слідчих (розшукових) дій як огляд місця події, обшук. Все це повинно бути зафіксоване у відповідних протоколах.

До не процесуальних форм взаємодії слідчого з оперативними підрозділами належить: спільний аналіз та оцінка оперативної обстановки і результатів роботи, узгоджене планування слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, виконання на основі спільних планів комплексних заходів з профілактики правопорушень, роз'яснення законодавства

в колективах і за місцем проживання громадян, обмін інформацією щодо повідомлень про злочини і обмін інформацією про злочини, які виявлені в ході кримінального провадження, спільне використання спеціальної техніки, засобів зв'язку та транспорту, який є в розпорядженні органу дізнання, можливостей автоматизованих банків даних, криміналістичних і оперативно-довідкових обліків тощо.

12. Здійснення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю за законністю в діяльності органів досудового розслідування.

Прокурорський нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування здійснюється у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням (ст. 36 КПК та відповідно до Конституції України та Закону України «Про прокуратуру»).

Прокурор уповноважений (ст.36 КПК):

1) починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;

2) мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування;

3) доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування;

4) доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом;

5) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;

6) призначати ревізії та перевірки у порядку, визначеному законом;

7) скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих;

8) ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування;

9) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом;

10) погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених цим Кодексом, чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання;

11) повідомляти особі про підозру;

12) пред'являти цивільний позов в інтересах держави та громадян, які через фізичний стан чи матеріальне становище, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права, у порядку, передбаченому цим Кодексом та законом;

13) затверджувати чи відмовляти у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, вносити зміни до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань, самостійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання;

14) звертатися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

15) підтримувати державне обвинувачення в суді, відмовлятися від підтримання державного обвинувачення, змінювати його або висувати додаткове обвинувачення у порядку, встановленому цим Кодексом;

16) погоджувати запит органу досудового розслідування про міжнародну правову допомогу, передання кримінального провадження або самостійно звертатися з таким клопотанням в порядку, встановленому цим Кодексом;

17) доручати органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу або перейняття кримінального провадження, перевіряти повноту і законність проведення процесуальних дій, а також повноту, всебічність та об'єктивність розслідування у перейнятому кримінальному провадженні;

18) перевіряти перед направленням прокуророві вищого рівня документи органу досудового розслідування про видачу особи (екстрадицію), повертати їх відповідному органу з письмовими вказівками, якщо такі документи необґрунтовані або не відповідають вимогам міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, чи законам України;

19) доручати органам досудового розслідування проведення розшуку і затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за межами України, виконання окремих процесуальних дій з метою видачі особи (екстрадиції) за запитом компетентного органу іноземної держави;

20) оскаржувати судові рішення в порядку, встановленому цим Кодексом.

Вказівки та доручення прокурора, які надаються у письмовій формі, слідчому у зв'язку з досудовим розслідуванням, дані в порядку, передбаченому КПК, є обов'язковими для виконання.

Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність

У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні (ст.40 КПК)

Відомчий контроль за провадженням досудового розслідування згідно з ст. 39 КПК здійснює керівник органу досудового розслідування. В це поняття,

згідно з п. 8 ст. 3 КПК входить також начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань та його заступники, які діють у межах своїх повноважень Він організує досудове розслідування.

Керівник органу досудового розслідування уповноважений (ст.39 КПК):

1) визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою - визначати старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих;

2) відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора та призначати іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу або у разі неефективного досудового розслідування;

3) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування, давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора;

4) вживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим;

5) погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених цим Кодексом;

6) здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого;

7) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом. Вказівки керівника органу досудового розслідування даються слідчому у письмовій формі і є обов'язковими для виконання.

Судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні належить слідчому судді.

Висновки з третього питання

Отже, основні положення досудового слідства — це встановлені законом (гл. 11 КПК) і обумовлені принципами кримінального процесу правила, що відбивають характерні особливості досудового слідства як стадії процесу і визначають найістотніші вимоги, що пред'являються до порядку провадження слідчих дій і прийняття процесуальних рішень.

4. ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Загальні положення спеціального досудового розслідування

1. Спеціальне досудове розслідування (*in absentia*) здійснюється стосовно одного чи декількох підозрюваних згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї глави.

2. Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачених статтями 109, 110, 110⁻², 111, 112, 113, 114, 114⁻¹, 115, 116, 118, частинами другою - п'ятою статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 255-258, 258⁻¹, 258⁻², 258⁻³, 258⁻⁴, 258⁻⁵, 348, 364, 364⁻¹, 365, 365⁻², 368, 368⁻², 368⁻³, 368⁻⁴, 369, 369⁻², 370, 379, 400, 436, 436⁻¹, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447 Кримінального кодексу України, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук. Здійснення спеціального досудового розслідування щодо інших злочинів не допускається, крім випадків, коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності або оголошені у міждержавний та/або міжнародний розшук, та вони розслідуються в одному кримінальному провадженні із злочинами, зазначеними у цій частині, а виділення матеріалів щодо них може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

3. Якщо у кримінальному провадженні повідомлено про підозру декільком особам, слідчий, прокурор вправі звернутися до слідчого судді із клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування лише стосовно тих підозрюваних, щодо яких наявні передбачені частиною другою цієї статті підстави, а стосовно інших підозрюваних подальше досудове розслідування у цьому самому кримінальному провадженні здійснюватиметься згідно із загальними правилами, передбаченими КПК України

Клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування (Ст.297⁻² КПК України)

1. З клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді має право звернутися прокурор або слідчий за погодженням з прокурором.

2. У клопотанні зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилення на обставини;

4) відомості щодо оголошення особи у міждержавний та/або міжнародний розшук;

5) виклад обставин про те, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності;

6) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

Розгляд клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування (Стаття 297⁻³ КПК України)

1. Клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування розглядається слідчим суддею не пізніше десяти днів з дня його надходження до суду за участі особи, яка подала клопотання, та захисника.

Якщо підозрюваний самостійно не залучив захисника, слідчий суддя зобов'язаний вжити необхідних заходів для залучення захисника.

2. Слідчий суддя, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог статті 297⁻² КПК України, повертає його прокурору, слідчому, про що постановляє ухвалу.

3. Під час розгляду клопотання слідчий суддя має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування (Стаття 297⁻⁴ КПК України)

1. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, якщо прокурор, слідчий не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук.

2. Під час вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування слідчий суддя зобов'язаний врахувати наявність достатніх доказів для підозри особи щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення.

3. За наслідками розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу, в якій зазначає мотиви задоволення або відмови у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Якщо у справі декілька підозрюваних, слідчий суддя постановляє ухвалу лише стосовно тих підозрюваних, щодо яких існують обставини, передбачені частиною другою статті 297⁻¹ КПК України.

Повторне звернення з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді в одному кримінальному провадженні не допускається, крім випадків наявності нових обставин, які підтверджують, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук.

4. Копія ухвали надсилається прокурору, слідчому та захиснику.

5. Якщо підозрюваний, стосовно якого слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, затриманий або добровільно з'явився до органу досудового розслідування, подальше досудове

розслідування щодо нього здійснюється згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом.

6. Відомості щодо підозрюваних, стосовно яких слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, невідкладно, але не пізніше 24 годин після постановлення ухвали, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Порядок вручення процесуальних документів підозрюваному при здійсненні спеціального досудового розслідування (Стаття 297⁵ КПК України)

1. Повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування та обов'язково публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційних веб-сайтах органів, що здійснюють досудове розслідування. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом.

Друкований орган, у якому публікуються протягом наступного року повістки про виклик підозрюваного, визначається не пізніше 1 грудня поточного року в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Копії процесуальних документів, що підлягають врученню підозрюваному, надсилаються захиснику.

Висновки з четвертого питання

Спеціальне досудове розслідування (*in absentia*) здійснюється стосовно одного чи декількох підозрюваних які переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошені у міждержавний та/або міжнародний розшук згідно із загальними правилами досудового розслідування.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Отже, розглянувши питання нашої лекції, можна зробити наступні висновки.

Досудове розслідування, як і інші стадії кримінального процесу, має самостійний характер, що обумовлено як специфічними завданнями, що ставляться перед цією частиною кримінального провадження, так і певними особливостями процесуальної форми. Однією з основних особливостей цієї стадії є те, що провадження в ній може відбуватися в двох формах: у формі дізнання та у формі досудового слідства. Тому в курсі кримінального процесу відводиться значна увага вивченню теми “Загальні положення досудового розслідування”, під якими розуміють систему встановлених Кримінальним процесуальним законом правових положень, що визначають процесуальний порядок провадження досудового розслідування. Загальними умовами вони є

тому, що містять вимоги, які регламентують для всіх органів досудового слідства, співробітників інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства порядок проведення досудового розслідування кримінальних проваджень, від якого не можна відступати.

Дізнання – це одна з форм досудового розслідування, яка представляє собою врегульовану кримінально-процесуальним законодавством діяльність слідчого, співробітників інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, яка виражається в провадженні досудового розслідування кримінальних проступків, з метою досягнення завдань кримінального судочинства.

Досудове слідство є основною формою досудового розслідування, яка забезпечує максимальні гарантії встановлення істини та забезпечення прав учасників процесу.

Воно провадиться у всіх кримінальних провадженнях, за винятком проваджень щодо кримінальних проступків.

В теорії кримінально-процесуального права загальними (основними) положеннями (умовами) досудового розслідування називають визначені законом на основі принципів кримінального процесу основні положення, правила, які віддзеркалюють характерні риси та особливості досудового розслідування як стадії і своїми вимогами спонукають суб'єктів досудового розслідування до швидкого, раціонального, всебічного, повного й об'єктивного дослідження всіх обставин кримінального провадження, виконання завдань даної стадії й охорони в ній прав, свобод та законних інтересів громадян.

КПК України містить главу 19, якою передбачені основні положення досудового розслідування.

До загальних умов досудового розслідування, що містяться в нормах КПК, належать правила, що регулюють початок провадження досудового розслідування, підслідність кримінальних проваджень; строки досудового розслідування; об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування; розгляд клопотань під час досудового розслідування; ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення; недопустимість розголошення даних досудового розслідування; складання процесуальних документів при провадженні досудового розслідування.